

ACC. NR M. 12902:1-7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Jöns Andersson, Kyrksheddunge*
Härad: *Bava* Berättare: " "
Socken: *Esarp ö. Kyrksheddunge* Berättarens yrke: *lantbr.*
Uppteckningsår: *1953* Född år *1883* i *Lund*

*Hevandeskap, förlossning, barnsäng
ö. kyrktagning. s. 1-7.*

LUF 96.

Neg. svar ä LUF 94. s. 7.

" 94.

Luf. 96
1.

Insättla. t. barn, barnantal, barnlöshet, barnbegränsn. o. abort.
 Då det här på landsbygden, i synnerhet före, ej talades
 om det intima privatlivet, var det ju ej heller något
 mer som barn fick hära. sådant kom man ju ej heller
 lämpligen fråga om, varför jag inte kan besvara mycket
 av frågorna i den senaste frågelistan. Det är alltså blott
 några minnen: icke åtgärder, som jag kan meddela.

1-
 Här i de flesta lantbr. hemmen fanns det förs alltså
 många barn, 10-14 var ej ovanligt för 70-100 år sedan, hos
 husmansfamiljerna var det vanliga knappaste
 hade antalet, det var ju dåliga tider för dem då, så
 det hade väl sina verkningar, många sibirierfamiljer
 hade ofta blott två barn. Men gifte sig tidigt i fick
 barn vanligen var eller var annat år, men spädbarns-
 dödligheten var stor. Om barnbegränsning inkrades, så
 vände man sig till s. k. "kloka gemmar, eller gubbar", jag
 kunde omtalas att använda kvinor, oftast ogifte, bruka
 de snöra sig hårt för att fostret skulle dö.

I hvarortän äktenskaps ännågs vanligen kvinnan
på skulden. Man brukade säga då, att hon var nog
inte något riktigt fruntimmer. Att man gifte sig
först sedan havandeskap konstaterades var ej så vanligt
för. De äkta barnen hade det mycket svårt, de kallades
ofta för husungar & utsattes för allmänt förakt.

När en kvinna blev synbart havande, sade man att
hon var på "trillen", att hon "var på det riset", om de
ogifte att hon "hoppat över skakeln". Att en kvinna
talade om att hon väntade barn, förkom aldrig, det
döljdes i stället så länge som möjligt. Slutet av
havandeskapet, sade man att "hon går på de sista benen"

Någon hälsoundersökning under havandeskapet
förkom ej. Om ej sjukdom inträffade ändes havande-
skapet, företogs ej någon förändring i arbete, föda
eller levnadsvanor. Färdre tiden hade den havande
kvinnan mycket att ideltaga så att inte barnet fick
något lyte, det sades då att hon ej hade åkt sig nog.

Det var mycket grymhet som kvinnan härigenom utiättes för. Om hon såkat se en hare, så kunde barnet få klaven överläpp, s. k. "kasskär", därför stas man alltid bort överstappen på kassar som man skjutit, innan man lär hem dem; hade hon sett på slakt av kuddjur, blivit skrämd så kunde barnet få "slaget", eller fallandesot; om hon såkat sitta på en våt stol, så fick barnet utslag på kroppen etc. Det var herrsköt med den mycketna vidskapelser, på landsbyggden förs i tiden.

Den ogifta, gravida kvinnan utiättes för åtlöje och förakt, kallades ofta vid odnamn, såsom "gallträjta" hos man fick sällan behålla sin plats och fick efter barnilördens stä "kasskostreift", d. v. s. offentligen i kyrkan, av prästen tillrättovisas och förmänas. De nödvändiga plaggen till det väntade barnet syddes af modern. Barnansoraka antistades alltid vid födelsevinger, en grannkvinna tillkallades även

om ej annan kvindlig hjälp fanns i hemmet.
Vid svårare fall tillkallades läkare. Det var ju
klart att man gjorde i ordning skjuts i beredskap när
man väntade att den snart skulle användas, och
de som inte själva hade hästar, tingade på skjuts
hos grannar. Jag hörde ofta talas om att barnmar-
skan fick sitta till ställen, vid snöhinder på vintern.
Ofullgångna foster begravdes i kyrkogården i kätter
i groven tillsammans med något annat litet.

Täldre tid kallades barnmarskan; jordegerma.
Barnmarskan var vanligen en hantverkarskester
Ersättningen till barnmarskan bet. i penningar
o naturprodukter o berodde till storleken på råd
o lägenhet. För brukades det läggs åtskilliga sa-
ker i badvattnet t. ex. mynt, en sax, o t. c. myntet
för att barnet aldrig skulle lida brist på sådana,
men vad de övriga sakerna skulle vara bra för
har jag glömt, ifall jag hört det.

I min barndom sade man här alltid att man hittade barnen i ån, men senare hette det att storken kom med dem.

Barnsängstiden varade i regel 8 dagar, men var kvinnan fisk & kry i hände det att hon gick ^{up} efter 3-4 dar. Under barnsängstiden utfördes husmoders system av en syster, eller där det var pigor i huset, av stövsystrarna. Gränfruarna brukade komma med god mat till barnsängskvinnan, det kallades att gå med "basleja". Den nyblivna modern ansågs ören i sex veckor, eller till dess att hon kyrktagits.

Hon fick under denna tid ej gå över en väg. Kyrktagning kallades här: "gå i kyrke". Bando-
pet ägde ^{sum} ~~oftast~~ före kyrktagning. Att även mannen kyrktagits, har jag ej hört omtalas. Kyrktagning anmäldes av mannen, Det var nog vanligt med argeft för, men ej på senaste tiden. Kyrkegångskvinnan, som hon kallades, var alltid svartklädd.

En gift släkting eller väninna brukade följa kyrkostygningskvinnan "i kyrka" som det hette, även hon var svartklädd. Barnet togs ej med till kyrkan. Kyrkostygningen ägde rum före gudstjänsten, när folket samlats i kyrkan. Kyrkostygningskvinnan och den som åtföljde henne, ställde sig inför ingångsdörren, prästen, åtföljd av klokkaren, eller kantar, som han sedan kallades, gick ned till kyrkdörren, klokkaren hade en pall med, som han satte framför kyrkostygningskvinnan, kvinnan, knäfall och prästen läste förordet: "Om barnafödelskas kyrkostygning", samt Fader vår och välsignelsen, därefter tog prästen kvinnan i handen och sade: gå i Herrens frid, varefter hon, åtföljd av sin följeslagerska gick upp i kyrkbänken, satte sig till höger om gudstjänsten. Efter hemkomsten från kyrkan, lyöds ofta på kyrkstapfel, eller kyrkbyggargille i hemmet.

ACC. N:R M. 12902:7.

Den ogifta kvinnans kyrktågning, föregicks
av den omtalade "kyrkskiften", som enligt vad
jag hört, föregicks i sakristian. Den uppkörde
nog, någon gång på 1870-talet.

Kyrktågningsbruket, beträffande gift kvinnas
började smärningarna aftaga på slutet av förra
sekllet och uppkörde allmänt i början av 1900-talet.

Det var de förmögna, ä. k. gårdskvinnorna, som
förest slutade. De religiöst sinnade bland små-
folket, var de som upprell bruket längst.

ett allmänt ordspråk, här på orten, som jag
minns att man brukade säga då ^{man} trövlade ^{man} fru-
gonting, lydde så här: "nej, det går nog inte så
sitta kvinnas i kyrke."

Om spädbarns klädret, skötsel och vård i
äldre tider vet jag ingenting närmare.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

7. -

Se Inf. 97!

Nej som.

7.